Järelaudit ülesandele 013/2000 - personalijuhtimine kaitseväes Kaitsejõudude Peastaabi personali planeerimise näitel

05.novembri 2002 kontrolliaruanne

Kokkuvõte

2000. aastal auditeeris Riigikontroll personali planeerimist Kaitsejõudude Peastaabis. Personali planeerimine, mis on aluseks personalijuhtimise teistele valdkondadele, oli Kaitsejõudude Peastaabis probleemne – staabiohvitseride kohtade täitmisega oli raskusi.

2000. aastal toimunud auditi tulemusena leidis Riigikontroll, et personali planeerimine peastaabis oli väga lünklik ega toetanud organisatsiooni eesmärkide saavutamist. Seega puudus oluline eeldus ka personalijuhtimise eesmärgipäraseks arendamiseks tervikuna.

Riigikontrolli hinnang tulenes järgmistest olulisematest tähelepanekutest ja järeldustest:

- Peastaabi ohvitseride ametikohad olid komplekteeritud 56% ulatuses ning puudusid nii eeldused kui ka nägemus, kuidas lähiaastatel koosseisu paremini komplekteerida.
- Kuna hea personaliplaneerimine peaks hoidma vajaliku personali ja saadaoleva personali vahe võimalikult väiksena, siis ei olnud auditeerijad veendunud, et peastaabis on personalivajadus adekvaatselt määratletud.
- Nõuded ohvitseride ametikohtadele olid määratlemata.
- Puudusid eeldused eesmärgipäraseks koolituseks ja karjääriarenduseks.

Riigikontroll soovitas kaitseministril ja kaitseväe juhatajal kaitseväe juhtimismudelit reformides tagada, et kinnitatavates struktuurides arvestatakse nii olemasoleva kui ka lisanduva ressursiga (inimesed, raha, aeg) ning koostatakse kava inimeste leidmiseks komplekteerimata ametikohtadele.

Kaitseväe juhataja nõustus täielikult aruandes tooduga ning kinnitas, et edasises töös arvestatakse Riigikontrolli soovitustega. Olulises osas nõustus Riigikontrolli seisukohtadega ka **kaitseminister.**

***

Järelaudit toimus ajavahemikus aprill – oktoober 2002, tõendusmaterjalid koguti aprill kuni juuni 2002. a. Järelauditi käigus selgus, et osaliselt olid Riigikontrolli 2000. aasta ettepanekud

täidetud. Tunnetades ka ülejäänud ettepanekute täitmise vajadust seadis kaitseväe juhataja auditi lõpuks 2002. a oktoobris konkreetsed tähtajad.

Järelauditi tõendusmaterjalide analüüsi järel selgus juuliks 2002, et:

- Kaitseväele loodi k. a kevadeks olulised eeldused – keskpikk arengukava ja pikaajaline eelarvekava[1] –, et planeerida personali mõistlikult ja komplekteerida ühendstaabi [2] koosseis kvaliteetselt.
- Samuti määratleti kevadel ühendstaabi ülesanded [3] ning täpsustatud staapide osakondade ülesanded.
- Vaatamata loodud eeldustele polnud 2002. aasta juuliks koostatud sellist ühendstaabi koosseisu, mis – olles komplekteeritav lähiajal – tagaks kaitseväele püstitatud ülesannete täitmise. Ühendstaabi koosseisu koostamise tähtajaks oli vastavalt kaitseministri ja kaitseväe juhataja kokkuleppele 1. september 2002.
- Ligikaudu oli teada, kui suur osa kaadrikaitseväelasi ei vasta 01.09.2003 kehtima hakkavatele nõuetele hariduse ja kvalifikatsiooni kohta ning mis juhtub kaadrikaitseväelastega, kes neile ei vasta. Ka ei olnud kaadrikaitseväelaste nõuetega vastavusse viimine piisavalt eesmärgipärane.
- Ei olnud tervikuna töötavat karjääriplaneerimise süsteemi, kuigi kaitseväe personalijuhtimises on see üks võtmeküsimusi. 1. septembriks 2002 pidi peastaap koostama selle kohta uue juhenddokumendi.
- Riigikontrollile jäi ka selgusetuks, millised peaksid olema ministeeriumi funktsioonid kaitseväe personalijuhtimises – siiani on panus piirdunud peamiselt kaitseväeteenistuse seaduse rakendusaktide väljatöötamisega. Ministeerium pole järginud augustini 2002 kehtinud rahuaja riigikaitse seadusest tulenevat nõuet kinnitada kaitseväe palgaline koosseis. Uus rahuaja riigikaitse seadus suurendas oluliselt nii ministeeriumi volitusi kui ka vastutust kaitseväe tegevuse koordineerimisel.

Riigikontrolli seisukoht

Ühendstaabi koosseis tuleks koostada realistlik: arvestama peab nii olemasoleva koosseisu kvaliteedi ja pealekasvuga õppeasutustest kui ka vajadusega komplekteerida koosseis lähiajal.

Juhul kui ühendstaabi koosseisu jääb kaadrikaitseväelasi, kes ei vasta kehtivatele haridus- ja kvalifikatsiooninõuetele, tuleks see kajastada eraldi dokumendis – näiteks koosseisude seletuskirjas.

Seletuskirja koostamise aluseks peaks olema iga sellise kaadrikaitseväelase kohta koostatud aruanne, kus on näidatud, milliste kursuste, koolituse jm abil, milliste kuludega ja kui pika aja jooksul viiakse teenistuja nõuetega vastavusse.

Kui osa ametikohti jääb 2002. aastal komplekteerimata, tuleks koostada tegevuskava vabade kohtade komplekteerimiseks ning lisada ka see seletuskirjale. Tegevuskava peaks sisaldama komplekteeritavaid

ametikohti ning nende täitmise võimalusi aastate kaupa: pealekasv õppeasutustest, ohvitseride naasmine välisteenistusest jms, aga samuti eelarvet ning võimalust perioodiliselt tegevuskava uuendada ja täiendada.

Kaitseministri ja kaitseväe juhataja kommentaarid 2002. a septembris ja oktoobris

Kaitseväe rahuaja koosseisud koostatakse vastavalt kaitseväe juhataja planeerimiskäsule 11.11.2002, kuna esialgne tähtaeg oli ebarealistlik. Analüüside käigus selgus, et kaitsevägi ei ole võimeline komplekteerima keskpikal perioodil kõiki struktuurielemente. Aastatel 2003–2008 komplekteeritakse üksused vastavalt nende seotusele kaitseväe tegevuse prioriteetidega. Samuti on alles täpsustamisel kaitseväe väljaõppevõimekus (tähtaeg 07.12.2002). Olemasoleva koosseisu kvaliteet on suures osas määratud, kuid kaadrikaitseväelaste haridus- ja väljaõppetaseme tegelik mõju ühendstaabi ja kogu kaitseväe koosseisudele sõltub nii võimalustest muuta/täiendada kaitseväeteenistuse seadust kui ka konkreetsetest läbirääkimistest nende kaadrikaitseväelastega, kes nõuetele ei vasta.

Samuti on tänaseni lahendamata personalijuhtimis-alane tööjaotus ministeeriumi ja peastaabi vahel.

Riigikontrolli lõppkommentaar

Lõplikku hinnangut, kas ühendstaabi rahuaja koosseis on realistlik või mitte, pole võimalik anda, sest:

- rahuaja koosseisud on alles koostamisel;
- kaadrikaitseväelaste väljaõppevajadused on siiani ebaselged ning seetõttu on väljaõppevõimalused ja hinnangud, kas ja kuivõrd on vaja väljaõppevõimalusi muuta, veel täpsustamisel;
- on olemas põhimõtted, kuidas kavatsetakse nõuetega vastavusse viia perspektiivikad ohvitserid, kes ei vasta haridus- ja kvalifikatsiooninõuetele, kuid kõigi kaadrikaitseväelaste kohta konkreetne vastavusse viimise kava puudub;
- on olemas üldised põhimõtted, millised ametikohad ja millal kavatsetakse komplekteerida, kuid puudub konkreetne tegevuskava, kuidas komplekteeritakse ühendstaabi vabad ameti- ja teenistuskohad.

Riigikontroll tänab Kaitseministeeriumit ning Kaitsejõudude Peastaapi asjaliku koostöö eest.

Kuna kontrolliaruanne sisaldab riigisaladust, tervikteksti ei avaldata.

Margus Kurm
Tulemusauditi osakonna peakontrolör